Projekt MAP rozvoje vzdělávání pro SO ORP Čáslav II

r. č.: CZ.02.3.68/0.0/0.0/17_047/0009051

Zápis z webináře Pracovní skupiny pro rozvoj matematické gramotnosti a k rozvoji potenciálu každého žáka, který se konal dne 5. listopadu 2020 od 16:00 do 18:00 hod.

Přítomni: viz. prezenční listina

Tématem setkání byly Metody rozvoje finanční gramotnosti na prvním stupni ZŠ. Na začátku webináře se představila paní lektorka Mgr. Lenka Fialová Bauerová a zatímco ještě potvrzovala vsup na webinář účastníkům, pan Mgr. Norbert Kobela z MAP Čáslavsko nabídl přítomným zodpovězení dotazů. Lektorka vyzvala účastníky, aby kdykoliv během semináře přidali svůj postřeh, svou zkušenost, námět, nápad a podobně.

Webinář měl dvě části, první teoretickou, kde lektorka pohovořila o finanční gramotnosti jako takové a druhou praktickou, během níž nabídla konkrétní materiály pro využití ve vyučování na 1.stupni ZŠ.

Lektorka představila dokument Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách (SBFG), který je společným dokumentem vytvořeným Ministerstvem financí, Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Tento dokument definuje finanční gramotnost jako: *Soubor hodnotových postojů, dovedností a znalostí občana, které je nezbytně nutné znát tak, aby byl člověk schopný finančně zabezpečit sebe a svoji rodinu. Občan má být schopen orientovat se na trhu finančních produktů a služeb, aby zde mohl aktivně vystupovat a orientoval se v cenové a peněžní problematice. Finančně gramotný člověk je schopný zodpovědně spravovat svůj osobní rozpočet a rozpočet své rodiny, včetně finančních aktiv a závazků, a to v návaznosti na změny životní situace.* Paní lektorka objasnila, že od roku 2013 je finanční gramotnost povinná součást vzdělávacího systému, ale není stanoveno, v kolik hodinách výuky má být obsažena, proto ředil(ka) školy může implementovat finanční gramotnost podle vlastního uvážení, což potvrdila přítomná paní ředitelka Olivová. Některé školy mají finanční gramotnost zařazenou do výuky formou projektů, či projektových týdnů, což byl i případ školy, kde působila paní lektorka.

Finanční gramotnost se skládá ze tří složek: cenové gramotnosti, peněžní gramotnosti a rozpočtové gramotnosti. Cenovou gramotností se rozumí kompetentnost člověka pro porozumění významu inflace a cenovým mechanismům. Důležitá složka cenové gramotnosti je porozumění „ceny peněz“ v čase a rozdílům mezi její nominální a reálnou úrokovou sazbou.

Také sem patří orientace v cenách služeb a nástrojů pro správu peněz, tedy poplatků a úroků. Peněžní gramotností rozumíme kompetentnost nezbytnou pro hospodaření s penězi (hotovostní i bezhotovostní), správu nástrojů pro hospodaření a transakce s penězi, jako jsou platební nástroje, bankovní účty apod. Rozpočtovou gramotností rozumíme mít znalosti nezbytné pro správu rozpočtu osobního i rodinného, schopnost reagovat na životní situace, které mají dopad na finanční hledisko života. Rozpočtová gramotnost také zahrnuje správu a porozumění finančních závazků (úvěry, leasing, splátkový prodej) a aktiv (pojištění, vklady, investice).

Dále byli účastníci seznámeni s tím, kde je finanční gramotnost promítnuta v Rámcovém vzdělávacím programu. Jde o vzdělávací obor Matematika a její aplikace - zde probíhá budování finanční gramotnosti již na prvním stupni především v podobě počítání jednoduchých příkladů, které jsou aplikovány do situací běžného života, v podobě vnímání problémových situací a jejich řešení a užívání matematických a empirických postupů. Žáci se v matematice setkávají s modelováním příkladů pomocí různých předmětů. Dále se nabízí jednoduché slovní úlohy na sčítání a odčítání nakupovaných věcí a procvičují se odhady. Žáci pracují s čísly, což je pro další rozvoj finanční gramotnosti nezbytným pilířem. V rámci učiva je finanční gramotnost více zastoupena až na druhém stupni. Na MŠMT je dle slov paní lektorky vize, že by finanční gramotnost měla být zařazena pevněji a přesněji do vzdělávacích programů.

Lektorka přidala tip na exkurzi do ČNB, kde společně s žáky viděli mince, ochranné prvky bankovek, zlatou cihlu a další v rámci programu, který banka nabízela. Je vhodné si do výuky pozvat i odborníky, jako třeba pracovnici z finančního úřadu, či podniknout exkurzi přímo na finanční úřad. Paní ředitelka Olivová má ze své školy dobrou zkušenost s Divadlem Pod čepicí, jehož představení „Evelínko, neutrácej tolik“ zařadili na konec projektu věnovaného finanční gramotnosti.

V rámci Národní strategie finančního vzdělávání máme tři prioritní oblasti pro budoucnost: a) Aktivní a odpovědná účast na finančním trhu předpokládá, že se občan jako spotřebitel díky znalostem svých spotřebitelských práv aktivně zapojí do finančního trhu a bude jej vhodně využívat pro svůj užitek. b) Prevence proti předlužení - aby se předešlo nežádoucímu zadlužení běžné domácnosti, je nutné, aby byli občané schopni zodpovědně posuzovat své možnosti. To se týká i zaměření na dluhy, které mají z dlouhodobého hlediska charakter investice (například hypotéky) a zvládnutí kontroly dluhů. c) Zajištění na stáří - je důležitým prvkem finančního vzdělávání vzhledem k rychlému stárnutí české populace. V budoucnu se už pravděpodobně senioři nebudou moci spolehnout na finanční zabezpečení pouze od státu. Z tohoto důvodu je nezbytná znalost dané problematiky a orientace v nabízených možnostech zajištění na stáří.

Na závěr teoretické části lektorka představila principy finančního vzdělávání. Princip obecnosti, odbornosti a zacílení, který se uskutečňuje v podobě jasného vymezení cílové skupiny a využití vhodných forem a metod.

V praktické části byly představeny metodické ukázky rozvoje finanční gramotnosti na prvním stupni ZŠ, u každé lektorka pohovořila o realizaci, upozornila na zajímavosti či úskalí a podobně.Na adrese https://www.specialniskolychodov.cz/odkazy/AktivityprojektuSP3.html je možné stáhnout celý projekt Finanční gramotnost (metodika a pracovní listy). Materiál vznikl v rámci projektu ESF „Škola nemusí být problém“. Přimo stáhnout je možné také na tomto odkazu: https://www.specialniskolychodov.cz/odkazy/Financni-gramotnost_LMP.pdf

a) Téma: Směnný obchod

Cílem je Seznámit se s výhodami a nevýhodami směnného obchodu.

1.Každý žák dostane tři drobné hračky, dva korálky a tři bonbóny. Vylosuje si lísteček s úkolem.

Žák se snaží domluvit s ostatními a vyměnit svoje věci za ty, které potřebuje (podle vylosovaného úkolu). Je na každém z nich, zda vymění pouze jednu svou věc za jednu, nebo více svých věcí za jednu či naopak. Reflexe: Podařilo se ti splnit úkol? Vyměnil si všechny svoje věci? S kým se ti nejlépe měnilo?

2. Učitel žáky stručně seznámí s historií směnného obchodu a s historickými platidly(rýže, plátno, čaj, obilí. grešle, kožešina, zvířata...).

3. Žáci si společně s učitelem hlasitým čtením přečtou pohádku Jak dědeček měnil Po přečtení textu se pokusí společně dovyprávět, jak pohádka dál pokračuje. Jako nápověda slouží obrázky na interaktivní tabuli. Žáci se pokusí poskládat obrázky zvířat a věcí postupně tak, jak je dědeček měnil v pohádce.

4. Diskuze Vyměňují si dnes lidé také nějaké věci? Napadá tě jaké? Vyměnil/la si v poslední době něco? Čím bys chtěl/la platit?

b)Téma: Nakupujeme

Cílem je vyhledat informace o cenách, porovnat cenu zboží, spočítat a zaplatit nákup.

1.Žáci dostanou obálku se čtyřmi obrázky hraček, jejich cenou a s papírovými penězi. Úkolem žáků bude poskládat vedle obrázku bankovky a mince, které použijí při nákupu hračky. Společná kontrola správnosti – otázky: Podařilo se ti splnit úkol? Nakupuješ rád/a?

2. Při skupinové práci učitel přečte žákům krátký příběh o Honzovo rozhodnutí Honza

potřeboval nové džíny. Maminka mu řekla, ať si koupí takové, které se mu budou líbit a nebudou přehnaně drahé. Honzovi se v prvním obchodě líbily džíny za 350 Kč. Ve druhém obchodě si vyzkoušel jedny, na které byla sleva 50 Kč, protože měly utržený knoflík. Měly stát 390 Kč a po slevě stály 340 Kč. Ve třetím obchodě byly kalhoty původně za 2000 Kč, ale protože na ně byla sleva 1000 Kč, Honza si řekl, že ušetří nejvíc a koupil si je.
Do pracovního listu vyplní: Nakoupil Honza výhodně? Zdůvodni svojí odpověď.
Jaké kalhoty by sis koupil/la ty?

3. Žáci si podle seznamu vystříhají z reklamních letáků vše, co maminka nakoupila (2 Jablka, 1 okurku, 1 chleba, 5 rohlíků, máslo, 3 jogurty, mléko, salám, 4 sušenky). Vystřižené obrázky potravin nalepí do nákupního košíku. Napíší si ceny zakoupených surovin a spočítají útratu.

c) Téma: Osobnosti na bankovkách

Cílem je seznámit se s českými bankovkami a osobnostmi na nich.

1. Zašifrovaná věta

Úkolem žáků je na pracovním listě podtrhnout každé třetí písmeno. Podtržená písmena opíší na volný řádek. Pokud žáci postupovali správně, vyjde věta: *Na bankovkách jsou známé osobnosti*).

2.Skupinová práce**:** Žáci si vylosují obrázky českých bankovek, tím rozdělíme třídu na skupiny, společně budou ti, kteří si vylosují sto korunovou bankovku, druhá skupina bude mít dvou set korunovou bankovku a třetí tisíci korunovou. Každá skupina zjistí na internetu, která známá osobnost je na bankovce vyobrazena a vyrobí plakát, na něj nalepí obrázek bankovky a napíše stručný životopis vyobrazené osobnosti. Informace žáci vyhledávají na internetu nebo v encyklopediích. Žáci prezentují plakátů.

3. Na stránkách ČNB učitel žákům ukáže prezentaci o českých bankovkách a seznámí žáky se zbylými osobnostmi, které žáci zatím nepoznali.

https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/vzdelavani/ (zde také vedle článků můžete shlédnout video spoty a prezentace. Své znalosti z oblasti měnové politiky si můžete snadno, rychle a zábavnou formou ověřit v křížovkách zajímavé je také https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/

4. Žáci mají na pracovním listě za úkol spojit portréty osobností se správnou bankovkou, pokusí se vymyslet svou vlastní bankovku. Bankovka může mít jinou hodnotu než běžně používané peníze.

d) Téma: Příjmy a výdaje

Cílem je seznámit se s pojmy příjem a výdaj a jejich rozlišením.

1.Žáci si zapíší vše, co by si chtěli koupit, kdyby měli neomezené množství peněz. (lektorka doporučila přirovnání k oslíčkovi, který se otřásá a dětem peníze neubývají) Je možné koupit si vše, co jste si přáli? Víš, kde se berou peníze? Co je výdaj a co příjem? Co je to mzda? Dostává někdo kapesné?

2. Učitel si s žáky zopakuje, co jsou to příjmy, jaké máme příjmy (mzda, kapesné, sociální dávky, příspěvky, důchod...). Stejné provede s výdaji, jaké jsou výdaje (nájemné, splátky, výdaje za domácnost, pravidelné platby, běžné nákupy…) Žáci mají za úkol roztřídit do tabulky příjmy a výdaje. Slova jsou napsaná nad tabulkou. Dále doplňují písmena do neúplných slov. Jako nápovědu lze využít předchozí úkol v pracovním listě.
Řešení: dar, podnikání, příjem, výdej, pronájem, kapesné, mzda, důchod, peníze

3. Skupinová práce: slovní úlohy
Slovní úlohy jsou pro dvojici žáků vytištěné stejnou barvou. Úlohy jsou rozmístěné po třídě. Učitel vysvětlí žákům, že si mají vybrat, jakou barvu chtějí a vzít si jeden papír se slovní úlohou. Poté hledají spolužáka, který má stejnou barvu a společně si přečtou a vyřeší slovní úlohu. Řešení úlohy zapíší na papír. Hotovým skupinám rozdá učitel správná řešení. Dvojice si vše zkontroluje a opraví případné chyby. Při řešení slovních úloh napomáhá učitel.

e) Téma: Služby a zboží

Cílem je seznámit se s pojmy služba, zboží a jejich rozdílem.

1. Učitel doprostřed kruhu položí několik obrázků zboží. Úkolem žáků je vybrat pouze obrázky se zbožím, které domů rodiče kupují pravidelně každý týden nebo měsíc.(Učitel vede žáky k tomu, aby vybrali pouze obrázky s potravinami a hygienickými potřebami).Podařilo se nám splnit úkol? Jaké jsme vybrali věci?

2. Žáci zakroužkují na pracovním listě obrázky zboží, které nemusí rodina nakupovat pravidelně každý týden nebo měsíc.

3. Práce na interaktivní tabuli DUM
1. strana - úvod.
2. strana - výklad. Rozdíl mezi zbožím a službou. Jaké jsou druhy zboží a služeb.
3. strana - rozdělování obrázků na zboží a služby formou přetahování.
4. strana - výběr placených služeb formou přetahování.
5. strana - nákup pro rodinu. Žáci vkládají do košíku potřebné věci pro rodinu na týden. Správné obrázky se schovají do košíku, špatné zůstanou na košíku.
6. strana - křížovka (tajenka: zaplatit)
7. strana - řešení křížovky.

4. Úkolem žáků je na obrázku vybarvit vše co je na elektřinu, plyn, vodu, odpad = vše, za co pravidelně platíme.

f) Téma: Narozeniny

Cílem je spočítat náklady na narozeninovou oslavu.

1. Motivační rozhovor na téma kapesné a hospodaření s penězi, spoření – odkládání spotřeby. (neptat se na výši kapesného, ale na to, kdo dostává kapesné pravidelně nebo nepravidelně)

2. Žáci zapíší do pracovního listu, co by si mohli zakoupit za částky 5,- Kč, 10,- Kč, 20,- Kč, 50,- Kč, 100,- Kč, 1000,- Kč, 10 000,- Kč. Sdělí ostatním, co by si zakoupili a společně zhodnotí, zda by byl nákup reálný.

3. Práce s pracovním listem „Narozeniny“
a) Myšlenková mapa – narozeninová oslava
Žáci pracují ve skupinách. Zapíší, vše, co je nutné nakoupit a připravit na narozeninovou oslavu. Společná diskuze a shrnutí.
b) Práce s pracovním listem
Žáci postupně vyplňují pracovní list, průběžně s učitelem kontrolují výsledky. (Janě na dárek a oslavu zbyde 249,- Kč; dárek a oslava stojí 215,- Kč, Janě tedy peníze budou stačit, ještě jí zbyde 34,- Kč.)

4. Porovnání vyplněných pracovních listů, správnost výpočtů. Společné zhodnocení.

g) Téma: Rodinný rozpočet – příjmy a výdaje

Cílem je opakovat položky rodinného rozpočtu a seznámit se výpočtem životního minima.

1. Myšlenková mapa – příjmy a výdaje
Opakování pojmů příjmy a výdaje. Žáci se rozdělí do skupin a na flipchart zapíší příjmy a výdaje rodiny, která bydlí v bytě. Společné shrnutí na upřesnění, zápis pojmů na tabuli.

2. Práce s pracovním listem
Žáci pracují samostatně s pracovním listem. Učitel je v roli konzultanta.
Úkol č. 1 – barevné třídění pojmů, vizuálně lze společně zkontrolovat.
Úkol č. 2 – vyplnění tabulek informacemi z textu, výpočet částky na hospodaření, dvě tabulky pro dvě rodiny (příjmy – mimořádné výdaje = částka na běžné hospodaření) Žáci společně porovnají příjmy rodin.

3.Výpočet životního minima Seznámení s pojmem životního minima a významem.
a) Vyhledat na stránkách MPSV (www.mpsv.cz) na záložce Příjmy a životní úroveň, odkaz Životní minimum. Učitel žáky seznámí s pojmem životní minimum a s tabulkou částek životního minima (odkaz Životní a existenční minimum). Společně spočítají životní minimum fiktivní

rodiny (více příkladů), lze použít kalkulačku životního minima ve stejném odkazu. Žáci mohou spočítat životní minimum své rodiny.
b) Práce s pracovním listem
Úkol č. 3 – výpočet životního minima. Žáci si zapíší z webu MPSV částky životního minima a spočítají životní minimum obou rodin, pro výpočet mohou použít kalkulačku životního minima.
c) Výpočet částky pro uznání rodinných přídavků. Žáci doplní do vzorečku v PL částku životního minima rodiny. Porovnají příjem rodiny s 2,4násobkem životního minima a rozhodnou, zda má rodina nárok na přídavky nebo ne.

4. Závěr a shrnutí
Porovnání vyplněných pracovních listů, kontrola správnosti výpočtů. Diskuze k životnímu minimu. Stačila by ti částka životního minima k měsíčnímu přežití? Jaká částka by byla asi dostačující? Co vše musíš měsíčně poplatit?

Doporučení: na stránkách MPSV v záložce Příjmy a životní úroveň lze nalézt částku minimální mzdy.

Závěr praktické části patřil seznámení se zdroji a s dostupnou literaturou k tématu finanční gramotnost.

publikace:
JAKEŠ, Petr: Finanční gramotnost pro první stupeň základní školy. Praha: Fortuna, 2011. 1. vydání, ISBN 978-80-7373-087-1
JAKEŠ, Petr: Finanční gramotnost pro první stupeň základní školy. Pracovní sešit. Praha: Fortuna, 2011. 1. vydání, ISBN 978-80-7373-088-8
LUNEROVÁ, Jitka, ŠTĚRBA, Radim, SVOBODOVÁ, Monika: Výchova k občanství. Brno: 2010. 3. vydání, ISBN 978-80-7289-117-7
SKOŘEPA, Michal, SKOŘEPOVÁ, Eva: Finanční a ekonomická gramotnost pro základní školy a víceletá gymnázia. Praha: Scientia, 2008. 1. vydání, ISBN 978-80-86960-40-1
SKOŘEPOVÁ, Eva: O penězích a hospodaření s kačkou a Filipem, Fragment 2011, 2. vydání, ISBN 978-80-253-1296-4

metodiky, internetové stránky:
http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/Financni_gramotnost_ve_vyuce_definitivni.pdf
- metodická příručka s příklady dobré praxe
https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=63902&view=2939
– metodická příručka
https://rvp.cz/filtr-ZVPD-DC-2 - nápady do výuky
http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/financni-gramotnost-2
https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/100-let-cesko-slovenske-koruny/materialy-pro-zaky-a-ucitele/index.html - materiály pro učitele
https://www.penize.cz/skola-financni-gramotnosti

Paní lektorka účastníky podrobněji seznámila s metodikou projektu, který paní lektorka na své škole realizovala:
https://www.specialniskolychodov.cz/odkazy/Financni-gramotnost_LMP.pdf - projekt FG

Účastníci téma webináře doplnili ještě svými zkušenostmi z praxe, například nákupem pomůcek, nápadem placení chleba, hořčice a buřtů před tradičním společným školním opékáním na ohni.

Paní lektorka zodpověděla dotazy, poděkovala za účast a rozloučila se.

Zapsala: PhDr. Zuzana Bláhová

Zápis ověřil: Mgr. Norbert Kobela